

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 51.

V Ljubljani, 22. grudna 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Klerikalna pesem. — Naš denarni zavod. — Učiteljsko vprašanje na Goriškem. — Regulacija učiteljskih plač v deželnem zboru goriškem. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati. — »Kje dobiti denarja?«

Klerikalna pesem.

Posebej se moramo dotekniti sedaj ob sklepu leta tudi stanja kranjskega učiteljstva. Deželni zbor kranjski je po dolgih letih zboroval ter imel v pretresu tudi bedno gmotno stanje kranjskega učiteljstva. Napredni poslanci so predlagali 25 % draginjsko doklado do regulacije vsem učiteljem in učiteljicam na Kranjskem. Naši stari klerikalni prijatelji niso bili zadovoljni s tem predlogom. Bali so se zamere svojih volilcev, ker bi bili, po njih mnenju, preveč obremenjeni davkoplačevalci. To je stara klerikalna pesem! Za učiteljstvo in šolo ni dobiti pri njih denarja, ker so bili, so in bodo principijalno zoper to. To smo že večkrat jasno dokazali, kar je naš klerikalizem molče prezrl. Ker je pa naš narod za šolstvo vnet, ki iz srca privoščiči bednemu učiteljstvu boljše dohodke za njegov trud in važni poklic, so morali klerikalni zastopniki vreči nekaj peska ljudstvu v oči. Priznali so milostno, da je treba nekaj storiti tudi za učiteljstvo. Tisti slavni dr. Šusteršič, ki je imenoval naše šolstvo prokletstvo za naš narod, naše šole palače med raztrganimi kmetiškimi bajtami ter velel numerirati učiteljstvu kosti, ako se mu bodo protivili, je izjavil, da želi imeti zadovoljno učiteljstvo in dovolj plačano za važni poklic in trud. Vendar sedaj se ne more temu ustreči, ker ni denarja. Dovolil je milostno 25 % draginjsko doklado le družinskim očetom — učiteljem-samcem in učiteljicam pa nič. Večina se je morala vdati diktatorju, ker si je mislila, da je boljše nekaj kakor nič. Učiteljsamci in učiteljice so po pravici lahko užaljeni zaradi tega krivičnega čina. Pa tudi poročeni učitelji so ogorčeni zaradi tega, ker je bilo to storjeno z namenom, da bi se učiteljstvo razdvojilo.

Naš narod še ni tako pri koncu svoje blaginje, da bi ne mogel dostojno prerediti za narodno prosveto delujočega, trpečega in borečega se učiteljstva. Ta čin izvira iz hudodelnega klerikalnega namena, ki ga obsoja vsak trezno misleč človek.

Pooblaščenim smo povedati učiteljem-samcem in učiteljicam v imenu mnogih poročenih učiteljev, da ti obsojajo to dejstvo ter se hočejo z združenimi močmi tudi v bodoče boriti do končne zmage. Zakleti sovražnik šolstva in učiteljstva — naš klerikalizem

— sedaj triumfira, ker ima nerazsodno maso naroda za seboj. V zadnjem času je vrgel s sebe klerikalni plašč ter si nadel ime slovenske ljudske stranke, da bi lažje slepil naš ubogi narod. On hoče delovati odslej v demokratskem-socijalnem duhu med našim narodom.

Takoj pri levenju se je pokazala ta stranka, da je stara klerikalna stranka, ker ni niti z besedico omenila narodne prosvete in narodnega šolstva, — dasi ji je kumoval pri rojstvu tudi učitelj poslanec Jaklič. Takoj ob svojem rojstvu je zadrnila možnjček za gmotno stanje učiteljstva ter s tem pokazala, da je stara — klerikalna stranka.

Kdor hoče v sedanjem naprednem času delovati v narodnem in socijalnem duhu, mora biti vnet prijatelj šolstva in učiteljstva, drugače je ljudski zavodnik. Le narodna prosveta privede narod do blaginje. Kakor se nismo bali dosedaj boja s klerikalizmom, tako se ga ne bomo bali tudi v bodoče. Premnogo bridkih resnic smo mu povedali v obraz, ki jih je molče pogoltnil. Drugim ima navado odgovarjati, zagovarjati in pobijati razna očitanja, nam se pa tega ni upal, ker je resnici težko ugovarjati. Povemo pa, da še nismo vrgli kopja od sebe. Imamo še premnogo gradiva za nadaljevanje boja. Z bistrim očesom bomo opazovali vsak korak sovražnikovega gibanja; odbijali in napadali bomo vse naskoke; borili se bomo do zadnjega zdiha za svojo čast, za gmotno stanje, napredek šolstva in blaginjo našega naroda. Zato kličemo vse somišljenike, tovariše in tovarišice in prijatelje šolstva na skupno, složno in pogumno delovanje!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega
konvikta v Ljubljani,

registroyana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca listopada 1905 K 167.549-86.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Učiteljsko vprašanje na Goriškem.

Zvesti svoji obljubi, seznanjamo danes svoje bralce s člankom, ki ga je priobčila o učiteljskem vprašanju goriška »Soča«. — Ker smo pa prejeli med tem drug članek o istem vprašanju, ki razgrinja jasno sliko tega boja, se omejemo le na nekatera izvajanja »Sočinega« člankarja.

»Soča« piše, da sloni sedanje volilno pravo na kurijah, t. j. na zastopstvu po interesih, po katerih imamo poslance veleposestva, trgovstva in obrtnije (volijo zbornice), mest, trgov in obrtnijskih krajev ter kmetijskih občin, ako ne štejemo virilnih glasov. Učiteljstvo nima zastopnikov v zborih, kjer mu režejo kruh.

Veleposestniki so si znali pridobiti pristop v deželni in drž. zbor ne le med svojimi vrstniki, ampak tudi v drugih skupinah, enako velja za trgovce in obrtnike.

Mesta in trgi volijo navadno svoje trgovce, obrtnike, hišne posestnike, odvetnike, tudi uradnike, med katerimi so tudi srednješolski profesorji. Duhovniki so si znali najti mesta posebno v kmetijski skupini. Le za ljudskega učitelja navadno ni mesta med poslanci.

Na Slovenskem, in le to imamo v mislih, se je doslej zapostavljalo naš stan skoro povsem. Tam, kjer se sklepa o življenju našem, nismo imeli zastopnika izmed sebe. Cudno, četudi nobeden stan ne potrebuje v deželnih zborih poslancev iz svoje srede tako krvavo kakor ravno naš stan. Nobenemu stanu ne odločuje deželni zbor o življenjskih potrebščinah tako kakor našemu. In vendar nismo zastopani tam.

Naravno je, da je želelo učiteljstvo že davno imeti zastopnike v dež. zborih. Med slovenskimi deželami je bila prva Kranjska, ki je dobila po milosti drugih svojega zastopnika-učitelja v dež. zbor. Bil je Feliks Stegnar, poslanec mesta Idrije, učitelj. Koliko je koristil našemu stanu, nočemo razmotrivati, ker ni več potrebno. Kar je bilo, je bilo, in molčimo o tem. Ko je padel on, ni iskala Idrija svojega zastopnika več v našem stanu. Zakaj, vedo volilci sami.

A tudi drugod ni bil voljen učitelj, ker se ni postavilo nobenega kandidatom in ker se menda tudi nobeden ni silil v to. Napaka na naši strani in na drugih*) Deželni zbor kranjski je bil brez poslanca učitelja in »deloval« je za nas brez nas tako, da se ponaša Kranjska, da spada med one dežele, kjer je učiteljstvo najslabeje plačano.

Zavladal je boj med liberalno in klerikalno stranko. V kmetijskih občinah so zmagali klerikalci in z njimi je prišel v deželni zbor drugič učitelj — Jaklič. Žalostna mu majka!

In vendar se je kazalo učiteljstvu s prstom na njega in na klerikalno stranko: glejte jo, ona je dala učiteljstvu prva poslanca iz vašega stanu! Očitano se je liberalnim učiteljem, da v svoji stranki nimajo ugleda, ker tam ni voljen noben učitelj.

Da, srečno učiteljstvo na Kranjskem, da je dobilo svojega zastopnika v dež. zboru. Odlikoval se je učitelj-poslanec Jaklič v dež. zboru, da je pomagal vleči na vrvcu — obstrukcijo, ki je zabranjevala izboljšanje učiteljskega vprašanja. Čast mu!

Tudi letos se je odlikoval, ko je glasoval za 25% doklado le za oženjene učitelje. Ako nimajo kolegi-samci in

koleginje polževe krvi, vedo, kaj jim je storiti s takim učiteljem-poslancem. Naše mnenje je, da, ako ni Jaklič le marioneta v rokah klerikalne stranke, bi bil moral izposlovati, da bi bila klerikalna stranka glasovala za 25% doklado vsemu učiteljstvu. Ako bi tega ne mogel izposlovati, pa obrniti stranki hrbet. Rajše nič, kakor biti peto kolo.*)

Varali so javnost in učiteljstvo, ko so nam kazali Jakliča-poslanca v klerikalni stranki. Jaklič se je pokazal takega, kakršni so najhujši naši nasprotniki. Motimo se le v onem slučaju, ako bi bila kler. stranka brez Jakliča glasovala tudi proti sedanji dokladi oženjencem. Na dan z resnico! Tako na Kranjskem. —

Na Goriškem so drugačne razmere. Slovenci volijo 10 poslancev, med katerimi ni bilo in tudi zdaj ni učitelja-poslanca. Dokler je vladala tu stara sloga, ni padlo nikomur na kraj pameti, da bi volili poslancem učitelja. Naš stan je bil tako skromen, da tudi ni zahteval, da bi bil mislil na kaj takega.**)

Razmere so se razvijale tako, da je nastal razkol, ki je rodil stranke po kranjskem vzorcu.

Napredna stranka je sicer imela namen spraviti v dež. zbor enega učitelja, a je večinoma propadla pri volitvah; zaradi tega ni prišel v zbor učitelj.

Druga stranka je zmagala v večini vol. okrajev, a brez učitelja, ker je bilo učiteljstvo po večini v nasprotnem taboru in ker nihče ni silil stranke, da bi bila kandidirala učitelja. Vprašanje, ali bi ga bila tudi hotela sprejeti med svoje kandidate, ne pride tukaj v poštev.

Drugače se je zgodilo med Lahi, ki imajo v dež. zboru en glas večine. Tudi tam sta nastali dve stranki, a ne tako bojeviti kakor med Slovenci. Furlanske kmetijske občine volijo dva poslance in izvolile so enega duhovnika in enega učitelja. Učiteljstvo furlansko in duhovščina sta si podala roke in oba stanova sta dobila svojega zastopnika. Ker ni bilo posebno hudega strankarskega boja, sta vstopila oba v enotni italijanski klub — seveda s posebnimi pogoji.

Med Slovenci je bila parola, da so edino laški poslanci krivi, da ni mogoče pomagati bednemu učiteljstvu, ker dežela nima deželnega šol. zaloga, ker ga Slovenci l. 1870. niso hoteli imeti, ko so bili prekratkovidni; pozneje ga pa laški poslanci niso hoteli privoliti. Lojalno priznamo, da je slovenska zahteva po deželnem šolskem zalogu pravična. Istina pa je, da je tudi Furlanija tepena, ker dežela nima deželnega šolskega zaloga, ampak morajo okraji nositi vse breme po dokladah samo na izravne (direktne) davke. Na dobičku je le glavno mesto Gorica.

Steber italijanstva na Goriškem je torej mesto Gorica in zaradi tega nočejo Lahi ugrizniti v to jabolko, da bi privolili v deželni šolski zalog, četudi bi bil v korist Furlaniji. Učitelj-poslanec Falconer si je pustil prosto roko glede postopanja v stanovskih vprašanjih Prav. Ko je prišlo v deželnem zboru na vrsto naše vprašanje, je bilo odvisno vse od učitelja-poslanca.

Težavno je bilo njegovo stališče na vsak način. Potegnil se je za ugodno rešitev. Slovenski poslanci so ostali na starem stališču: glasujemo za izboljšanje, ako se ustanovi deželni š. zalog. To je mogoče le, ako glasuje z njimi — učitelj-poslanec Falconer. Ta je bil v težkem položaju, zakaj smatrali bi ga bili v tem drugi poslanci (laški) kot izdajico

*) Bolj na strani drugih. Ako ponudijo mandat, ponudijo takega, ki je le iluzoren (n. pr. V. kurija na Kranjskem). Uredn.

*) To je popolnoma res!

***) To mora biti sedaj drugače.

Uredn.

Uredn.

italijanstva. In kako po ceni se meče dan na dan z narednimi izdajicami, bodisi na Goriškem, bodisi na Kranjskem. Vsako sredstvo je dobro, pravijo, v dosego namenov. Težko stališče bi bil imel učitelj-poslanec, ako bi ga bila laška javnost proglasila kot izdajico italijanstva. V tem pogledu so Lahi hujši kakor Slovenci.

In Falconer ni hotel ugrizniti v kislno jabolko. V laškem klubu je stavil pogoj: ali se reši učiteljsko vprašanje brez deželnega šolskega zaloga, drugače glasujem s Slovenci za deželni šol. zalog.

Z njegovega stališča dobra poteza. Pokazalo pa se je, da so stari politiki večji lisjaki nego poštenjak učitelj-poslanec. Deželni glavar dr. Pajer je star lisjak in rešil je svojo stranko iz nastavljenega pasti.

Sestavili so tak zakonski načrt v lanskem zasedanju, da ni obveljal niti deželni šol. zalog, niti se zvišajo doklade na izravne davke za sedanje okrajne šol. zaloge ampak da se izvrši izboljšanje iz davščin (20%) na užitnino za posamezne okraje, t. j. učiteljsko vprašanje se ne reši, ker vlada ne predloži v sankcijo takega pokritja, ker je proti postavi, ker okraji nimajo pravice do doklad na užitnino. Laški politiki-lisjaki, ki so nasprotni izboljšanju, so zvodili učitelja-laškega poslanca, da ni glasoval s Slovenci za deželni šolski zalog. Tako postopanje je vse drugačno, le pošteno ni. In res, zakonski načrt o izboljšanju ni bil predložen v sankcijo in učiteljstvo ni dobilo izboljšanja.

Minilo je leto, deželni zbor je bil zopet sklican in naše vprašanje je bilo zopet na dnevnem redu. Stara igra se je imela pričeti iznova. In doigrala se je — po starem. Lisjaki so zopet zmagali.*

Regulacija učiteljskih plač v deželnem zboru goriškem.

(Konec.)

Še pozimi 1902. je bil odkritosrčen prijatelj učiteljstva izmed italijanskih poslancev sedaj ubegli dr. G. Luzzatto. Obljubil je na shodu učiteljstva svojo pomoč. Pred vstopom v sejo dne 2. januarja 1903. pa je tudi on izjavil, da je vezan po klubovem sklepu v interesu italijanske stranke, da bo glasoval za pridržek. Dr. Gregorčič in klerikalni drugovi so bili principijalno nasprotni in so celo od napredne skupine pričakovali, da se zakon onemogoči, če ne drugače, z abstinenco. Zastopnika Krasa, dasi napredna, sta bila po volilcih siljena glasovati zoper. Tako je moglo učiteljstvo pri vstopu v sejo januarja 1903. od 21 poslancev šteti le na moj glas.

Zakon pa, kakor se je predlagal, je bil nemogoča stvar, ker so se sprejela določila, ki so proti zdravi administrativni politiki in katerih vlada na noben način ne bi mogla sprejeti. Sprejem zakona je bil poleg tega odvisen od zagotovitve vladne podpore. V imenu italijanskih poslancev je predlagal dr. Verzeznassi v to svrhu sledeče: »Zakon stopi v moč, ko bo potrjen zakon glede šolske takse na zapuščine, sprejet v seji 27. julija 1902. in brž ko bo zagotovila visoka vlada c. kr. okrajnim šolskim svetom skupno podporo 60.000 K na leto, ki bi se razumno porabila za posamezne šolske zaloge,

*) Kakor zatrjuje dr. Tuma koncem svojega članka »Regulacija učiteljskih plač v deželnem zboru goriškem,« se je posrečilo tržaškemu namestniku vendar izposlovati, da bo zakon sankcioniran. Kdor hoče — ta more!

in brž ko visoka vlada dovoli, da se normalni šolski zalog združi s pokojninskim zalogom za učitelje na ljudskih šolah.« »Dr. Gregorčič je prijel na ta predlog prvi za besedo in doslovno izjavil: »Stavil se je dodatni predlog in s tem, kar je predlagal dr. Verzeznassi, moram reči, se ujemam.« Po 11¹/₂ ur trajajoči debati, katero sem provzročil in razvnel jaz, so prišli gospodje iz ravnotežja. Prejasno se je ob debati pokazala neodkritosrčnost proti učiteljstvu. Ko se je jasno pokazalo, da se tak zakon ne more potrditi po vladi, bil je klerikalni poslanec italijanski msgr. Faidutti prvi, ki je proti koncu debate kratko izjavil: »Ne morem torej glasovati za junktim, ker bi se s tem zanikalo najvišje potrjenje.« In za njim šele se je osvestil dr. g. Luzzatto, ki je poprej slovesno obljubil učiteljstvu, da bo zanj, in je potem v klubu obečal glasovati za junktim, končno vsled debate takorekoč pritisnjen na steno in izjavil, da mora biti proti vsakemu pridržku. Osupel po nepričakovanem odporu gg. Faidutti in dr. Luzzatto je Verzeznassi ves zmeden odtegnil svoj predlog glede junktima, in zakon je bil v moje največje presenečenje enoglasno sprejet, seveda še vedno v nemogoči obliki.

Prišlo je seveda do tega, do česar je moralo priti: vlada je odrekla potrditev vsled stilizacije §§ 10 in 16, katera sta si arogirala nadzorstvo deželnega odbora nad deželnim šolskim svetom pri upokojevanju učiteljev, t. j. pri zgolj administrativni stvari.

Naše slovensko učiteljstvo se gotovo spominja boja nižjeavstrijskih učiteljev proti Luegerjevemu projektu, vezati imenovanje in nadziranje učiteljev na deželni odbor, oziroma na klerikalno stranko. Učiteljstvo je takrat poudarjalo vse-skozi potrebo svobodnega postopanja deželnega šolskega sveta. Vpliv deželnega zbora goriškega zaradi narodnostnih razmer bi gotovo ne vplival ugodno na neodvisnost slovenskega učitelja na Goriškem, ako bi imel pri tem deželni odbor goriški zadnjo besedo.

Načrt zakona je ležal potem do jeseni 1904. deloma pri vladi, deloma nepotrjen pri deželnem odboru goriškem in se je potem v premenjeni obliki in sicer tako, kakor ga je precizirala vlada, predložil zopet meseca novembra 1904. Gibanje učiteljstva je naraslo takrat do tako krepkih pojavov, da se od l. 1902. dalje, ko se je to gibanje v celi svoji energiji prvič pojavilo, nihče izmed deželnih poslancev ni upal resno postaviti se v bran ali vsaj ne kazati javno nasprotstva. Ali vkljub temu, da je italijanski list »Il Gazzettino popolare« 25. septembra 1904. pisal: »La mancanza di danaro è una scusa sciocca, addirittura puerile,*) so bili vendar poslanci slovenske klerikalne stranke vezani na svoje kmetiške volilce in so iskali način pokritja, ne da bi bilo treba seči po zvišanju izravnih davkov. Italijanski poslanci pa ali takorekoč zastopniki furlanskega veleposestva, so bili z ozirom na to, da bi breme na izravnih davkih zadevalo posebno le-to iz različnih pretvez na finančne težkoče proti zvišanju izravnih davkov. Iz namišljenih nacionalnih motivov pa so bili proti ustanovitvi deželnega šolskega zaloga. Ustanovitev deželnega šolskega zaloga bi spravila takoj iz sveta vprašanje po pokritju učiteljskih plač. Odkar so slovenski poslanci l. 1899. in 1900, kakor jim Italijani očitajo, nekako za hrbtom in skrajno nerodno prišli s predlogom zaradi ustanovitve deželnega šolskega zaloga in je pri tem pokazala tudi vlada precej odločno voljo, ta zalog po položaju izsiliti, so porabili Italijani ta neprevidni način postopanja v veliko narodno manifestacijo in so v to svrhu razkričali, da bi bila ustano-

*) Pomanjkanje denarja je bedast izgovor, naravnost otročji.

vitev deželnega šolskega zaloga pogin financ mesta goriškega. V zasedanju meseca novembra 1904 torej ni šel boj več za zakon sam, marveč le za pokritje. Italijani so odločno odklanjali ustanovitev deželnega šolskega zaloga. Klerikalna slovenska stranka ni imela pravega poguma s celo močjo se zavzeti zanj. S potrebno energijo bi se bilo dalo to izsiliti, in mislim, da bi se bil dal italijanski zastopnik učiteljstva, poslanec Falconer, s primerno akcijo končno pridobiti za glasovanje za deželni šolski zalog.

V zasedanju 1904. se slovenskim poslancem ne more očitati, da niso storili vse mogoče, da se spravi zakon v veljavo. Napredna frakcija, zastopana po meni, je zahtevala ustanovitev deželnega šolskega zaloga, bila je pa ne glede na to za brezpogojen sprejem zakona in voljna glasovati za vsak predlog, ki bi sankcijo zakona omogočil. Pri dotični seji sem stvarno predložil ves ekonomičen položaj Goriške in mesta Gorice. S številkami sem dokazal in to na podlagi podatkov, katere je zbralo deželno računovodstvo, da je žalostnega finančnega položaja kriva mestna uprava sama in da deželno zastopstvo ne bo nikdar protivno pomagati mestu pri sanaciji mestnih financ, ako se nasprotno kaže solidarna volja urediti deželne potrebščine po zahtevah zdravega financiranja. Dokazal sem tudi s številkami, da bi pomenilo sprejetje deželnega šolskega zaloga znatno olajšavo za celo Furlanijo in za vse slovenske okraje in da bi se le pri mestu moralo preskrbeti nov vir dohodkov, da se preveč ne obremeni hišnih posestnikov, kar pa bi se dalo brez drugega storiti s posebnim zakonom.

Tukaj si dovoljujem le na kratko navajati nekoliko glavnih števil. Izboljšanje učiteljskih plač po predloženem načrtu bi zahtevalo povišanje troškov za Furlanijo in mesto goriško 60.000 kron, za slovenske okraje pa 53.000 kron. Ker pa so bili mesto goriško in nekateri okraji že poprej potom personalnih doklad učiteljstvu začasno izboljšali nekatere dohodke, bi znašala višja dejanska potrebščina skupaj le 106.700 kron.

Opozarjal sem, da je italijanska stran na boljšem pri pokojninskem zalogu, in sicer približno za znesek 10.000 K. Italijanska stranka dobiva namreč iz normalnega šolskega zaloga 10.058 kron, slovenski okraji pa le 3090 kron. Na globah zaradi šolskih zamud se je izterjalo v slovenskih okrajih 2202 kroni, dočim je dal furlanski okraj le 79 kron 50 vinarjev.

Ker bije italijanska stranka posebno na večjo davčno moč mesta Gorice in Furlanije, sem opozarjal, da znaša davčni odbitek za italijansko stran 133.000 kron, dočim za slovensko stran le 30.000 kron. Navidezno znaša predpisani izravni davek za Gorico in gradiščanske okraje 1,079,400 K, za slovenske pa 511300 K. Ako se pa jemlje v poštev navedeni odbitek, ako se izloči iz gradiščanskega glavarstva 6 slovenskih občin, potem postane razmerje v toliko drugačno, da je italijanska davčna moč na predpisanih izravnih davkih le 831.000 K, slovenska pa 596.000 K, ne glede na to, da je pri tem popolnoma izključena davčna moč Slovencev v Gorici in prišteti davek tujih akcijskih društev, zaradi česar znaša dejanska davčna moč obeh narodnosti na izravnih davkih gotovo le pol in pol. Še do večje razlike se pride, ako se ozira na dohodke iz posrednih davkov.

Vsa premoč Italijanov pri posrednih davkih izvira iz dohodkov v mestu. Užitinno pa plača konsument. Ogromen del konsuma, katerega reprezentuje mesto goriško, pade na rovaš slovenskega konsumenta. Zakaj Gorica je središče

slovenskega ekonomičnega življenja, in mesto goriško živi ob ekonomični moči soške in vipavske doline in Brd, ter skoraj ne dobiva krajcarja iz Furlanije. — Vsi stvarni razlogi niso bili v stanu premakniti italijanske stranke. Zastopnik učiteljstva g. Falconer je bil le toliko omajan, da je moral končno naivno priznati, da je zanj merodajno le polno zaupanje v predsednika italijanskega kluba dra. Maranija in da se on zanaša, da bo ta tudi znal izposlovati najvišjo sankcijo glede po Italijanih predlaganega pokritja. Slovenski poslanci so sklenili, da glasujejo v prvi vrsti za deželni šolski zalog, v drugi vrsti za posredovalni predlog dra. Gregorčiča, ki se glasi: »Naj se vsota 250.000 K, katero prispeva deželni zalog okrajnim šolskim zalogom, poviša na 400.000 K po prejšnjem razmerju.« Jaz pa sem preciziral poseben predlog, naj bi se člen II. glede pokritja glasil tako-le: »Potrebščine, nastale vsled tega zakona, kolikor presegajo dosedanje potrebščine, se imajo pokriti na isti način in v istem razmerju s prispevki iz deželnega zaloga, kakor dosedaj z vsoto 250.000 K. V posebno pokritje prispevkov iz deželnega zaloga se bodo nalagale posebne davščine, to je doklade 20% na užitnino vina, mošta, mesa in samostojno davščino od vsakega hl potočenega piva 1 K 70 v.« Po tem predlogu bi bila mesto goriško in Furlanija mnogo na boljsem kakor dotlej in ker plača pretežno užitnino slovenski konsument, bi dejansko tudi iz narodno-ekonomičnega stališča ne smelo biti nikakega ugovora od italijanske strani.

Predlogi slovenskih poslancev so se vsi odklonili z 11 italijanskimi glasovi, dasi sem poudarjal, da nikakor ne more zdrava finančna uprava privoliti v pokritje šolskih potrebščin po samostojnih dokladah na užitnini potom posameznih šolskih okrajev in ne cele dežele. Način pokritja kakor ga predlagajo Italijani, je najneracionalnejši in bije prav v obraz zdravemu finančnemu gospodarstvu.

Izrekel sem javno v seji, da so Italijani s tem pokazali, da jim ni za sprejetje zakona, ker mora biti vsak deželni poslanec prepričan, da vlada takega načina pokritja ne more sprejeti. To sem še posebno poudarjal v zasedanju 1903. in 1904., da sem stavil od leta do leta italijansko večino pred alternativo, ali podati se ali pa spoznavati, da delajo na to, da se zakon ne sprejme. Energičen nastop učiteljstva pa mi je bil porok, da si bo znalo učiteljstvo potom javnih nastopov pridobiti pri volilcih toliko zaslonbe, da bodo morali zastopniki odgovarjati za svoje postopanje.

In dejanski so bili vsi koraki deželnega odbora pridobiti potom prošenj najvišjo sankcijo za predlagano pokritje zama. To se je moralo pa že a priori vedeti, ako se je trezno računilo.

Pred pričetkom letošnjega zasedanja sta bili glede učiteljskega predloga obedve stranki italijanska in slovenska prepričani, da se mora zakon sprejeti in obenem primerno pokritje. Kako, tega si nobena stranka ni bila prav v svesti.

Nastop učiteljev je narastel toliko in je postal tako energičen, da so bili vsi poslanci prepričani, da se ta zakon mora uveljaviti. Kako pa priti do pokritja, ne da bi bili gospodje poslanci v nasprotju s stališčem l. 1903. in 1904., pa je bila dilema.

Iz te zagate je rešil deželni zbor tržaški namestnik knez Hohenlohe. Ta je bil obljubil učiteljstvu, da se zanj zavzame ter se je tudi izrekel, da bo delal na to, da vlada dovoli posebno davščino v pokritje večje potrebščine za učiteljske plače. To je zastopnik vlade pri zasedanju tudi jasno in ne-

dvomljivo naznanil, rekoč, da bo vlada dovolila v to svrhu 10 % na užitnino vina in mesa in 4 krone na vsak hl podrobno potočenega piva. Človek bi mislil, da poslanci odkritosrčno in drage volje sežejo po tem izhodu in sprejmejo vladno obljubo brez vsakega pridržka. No, žal! Moral sem zopet izjaviti v deželnem zboru, da način, kako se hoče pokriti večje potrebščine, ne odgovarja intencijam vlade in da so dotični člani glede pokritja koncipirani tako, da vlada zopet ne bo mogla potrditi zakona. In tako je tudi. Ako vlada vzdrži izjavo deželnega glavarja grofa Attemsa, potem ne more zakona sankcionirati, ker manjka zopet pokritje; ali pa bi se morala vlada vdati sklepu deželnega zbora, da s tem ne zavleče rešitve učiteljskega vprašanja zopet za celo leto ter bo morala privoliti ne v 10 %, ampak 20 % povešek na užitnino vina in mesa in 4 krone na vsak hl piva. Torej: ako vlada dovoli le 10 % povešek na užitnino vina in mesa in 4 K na vsak hl piva, potem pride zakon zopet nazaj in le tedaj, ako se posreči učiteljstvu ali pa poslancem na Dunaju pridobiti vlado za 20 % povešek, so pokrite potrebščine za učiteljske plače in ostane še precejšnja korist deželnemu zalogu za ostale deželne potrebščine.

Po mojem mnenju je postopanje deželnega zbora v tem oziru neodkritosrčno, ker je ta izrabil obljubo vlade tudi na korist deželnemu zalogu, dasi je bila obljuba vlade namenjena le učiteljstvu.

Italijanski poslanci so si v svesti prekerne položaja. Res je, da je dr. Marani v javni seji zaradi mojega predloga izjavil, da so bili italijanski poslanci prvotno za način pokritja, kakor sem ga predlagal jaz v javni seji, da pa je bil dr. Gregorčič in z njim vsi slovenski poslanci za način pokritja, kakor ga je pozneje predlagal šolski in finančni odsek. Ta izjava dr. Maranija pa nikakor ne krije italijanskih poslancev, ampak še veliko bolj poudarja njih neodkritosrčnost. Ako je italijanska stranka dvomila o pravilnosti pokritja, kakor se je zanj zavzemal dr. Gregorčič in drugovi, je morala ona na ime večine ali že v odseku vztrajati pri lastnih nazorih ali je pa morala v javni seji pristati na moj predlog, ki bi se bil sprejel z 12 proti 9 glasovom. Zato pravim, da so si italijanski poslanci v svesti neugodnega položaja in so tudi njih državni poslanci intervenirali pri finančnem ministrstvu, da bi se dosegla privolitev vlade v 20 % povešek na užitnino vina in mesa. Končno prihajam do odločilne točke. — Zastopnik finančnega ministrstva je baje izjavil, da bo težko privoliti v tako visok odstotek že itak previsokega davka na užitnino na Goriškem, da pa je odvisno vse od tega, kako stališče zavzema namestnik tržaški.

Kakor sem se ves čas, odkar je učiteljsko vprašanje v deželnem zboru, zavzemal brez pridržka za izboljšanje učiteljskih plač, tako tudi danes iskreno svetujem učiteljstvu, naj solidarno nastopi in kakor dosedaj po deputaciji namestniku pojasni položaj in izposluje njegovo pomoč. Deželne finance goriške itak kriče po povišanju davčnih dohodkov, in po otvoritvi deželnega zavoda za umobolne bi vlada itak morala privoliti v povišanje doklad. Ako se v prehodni dobi deželni zalog ukoristi 10 % doklad na užitnino, da bolj zdrži ravnotežje, potem ne more biti tako resnega razloga za vlado, da zakon zopet vrne za celo leto nazaj. Ne dvomim, da c. kr. namestništvo v Trstu ne odtegne učiteljstvu svoje pomoči in da tako končno pridemo do rešitve tega vprašanja.

Pristavek: Po sklepu tega članka sem zvedel na kompetentnem mestu, da se je namestnik osebno zavzel za povišanje doklad na užitnino na 20 % in je storil na Dunaju

odločilne korake ter je zagotovljena torej končna rešitev tega vprašanja. Učiteljstvo stori svojo dolžnost, ako se zahvali za ugoden izid namestniku v Trstu — učiteljstvo pa naj to stori z zavestjo, da si je uspeh priborilo v bistvu samo po trdem boju, s svojo odločnostjo in organizacijo. Kadar pa pride do četudi skromnega izboljšanja materialnega položaja, naj ne pozablja, »da je učitelj kvas, ki mora dvigniti ljudsko maso«.

Dr. H. Tuma.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Slovenska Šolska Matica. V imenu »Slovenske Šolske Matice« bo predaval na »večer za starše«, ki ga priredi »Splošno slovensko žensko društvo« v sredo, dne 27. decembra 1905, ob 1/2 8. uri zvečer v »Mestnem domu«, v Ljubljani g. ravnatelj Henrik Schreiner »o otroških igrah v domači hiši«. Predavatelj bo odgovarjal tudi na slučajna vprašanja. — Ker so drugi dan učiteljska zborovanja, je pričakovati obile udeležbe tudi iz učiteljskih krogov.

Društvo slovenskih učiteljic zboruje dne 29. decembra ob 10. uri dopoldne v slovenski 8razrednici pri Sv. Jakobu v Ljubljani. — Na dnevnem redu je razgovor o regulaciji plač in podpisovanje peticije na deželni zbor za izboljšanje gmotnega stanja učiteljic. — Vse učiteljice, članice in nečlanice, vabi
o d b o r.

Pedagoško društvo v Krškem je odkrilo 19. novembra t. l. nagrobni spominek Ignaciju Rozmanu, nadučitelju v Vel. Podlogu pri Leskovcu na Dolenjskem — Za svojega predsednika je izvolilo g. Josipa Brinarja, strokovnega učitelja na meščanski šoli v Krškem.

Učiteljsko društvo kočevskega okraja*) je zborovalo dne 14. t. m., da se domenijo člani med drugim tudi o članku »Na delo!« v našem »Tovarišu«. Pri tem je prišlo tudi do članka »Kje dobiti denarja?« Društveniki se prav nič ne strinjajo z odgovorom g. Lapajnet, posebno ne z odstavkom, v katerem piše o postranskih zaslužkih Čule so se ostre besede o njegovi izjavi. Uredništvo ga gotovo ni vprašalo, kje naj dobi učitelj postranskih zaslužkov, da prebije svojo mizerijo. Nerazumljivo nam je, kar piše g. Lapajne o naših uradnih urah. Milo se mora storiti učitelju, ki izgublja zdravje v šoli. Javnost je čula, kaj piše učitelj o svojem delu, potem je boritev brezpomembna, da bi bili plačani liki uradniki zadnjih treh plač. razredov. Ti pa, dragi sotrpini in zvesta sotrpinka, porablaj ves prosti čas, ki ga imaš v izobilju po trditvi g. Lapajnet, da si boš hitel iskat postranskih zaslužkov, da te ne vzame vrag! Pri zborovanju so se čule še bolj ostre obsodbe. Borimo se za plačilo za naše delo, mi se nočemo pehati za postranskimi zaslužki, ker ne dobimo takih, ki bi bili stanu primerni, razen inštrukcij in poučevanja v obrtno-nadaljevalni šoli. Naš »Tovariš« se zavzema za neodvisnost učiteljskega stanu, a g. Lapajne je naštel slučaje, ki spravijo učitelja v tako odvisnost, da ne sme nikjer odpreti ust.

Književnost in umetnost.

Telovadba. Spisal Fr. Brunet. Prva izdaja te knjige bo kmalu pošla. Gosp. pisatelj namerava pripraviti drugo izdajo, ki naj bi izšla pred početkom prihodnjega šolskega leta. — Tovariši, ki jim je na srcu napredek telovadbe, naj pošljejo na gospoda Fr. Bruneta, c. kr. profesorja v Ljubljani, svoje nasvete, v čem bi se dala knjiga izboljšati. Umestni bi bili odgovori na ta-le vprašanja: 1. Kaj naj se v knjigi izpusti? 2. Kaj bi se naj dodalo? 3. Kaj se naj popravi in izboljša in kako?

*) Priobčujemo ta dopis na izrečno željo g. poročevalca. Obenem opozarjamo na zagovor g. Lapajnet.

Vestnik.

Učiteljstvo ljubljanske okolice naj se zbere v nedeljo, dne 24. t. m., ob 10. uri dopoldne pri Štruklju v Ljubljani.

Shod samcev-učiteljev in učiteljic v Ljubljani bo združen z občnim zborom »Deželnega slovenskega učiteljskega društva,« ki se vrši — kakor smo že naznanili — dne 28. t. m. ob 10. uri dopoldne v »Narodnem domu«.

Klerikalna hudobija. Klerikalni medvodski župan Smovc je tožil pri okrajnem sodišču v Škofji Loki tovariša Grmka, češ, da do krvi pretepava otroke. Obravnava je dokazala, da se oče župan laže. Zato je bil tovariš Grmek oproščen, a očetu županu se je pobesil nos doli do brade.

Vzor šolskega poslopja je deška ljudska šola v naprednem Novem mestu na Dolenjskem. Kakšno je to šolsko poslopje, je razvidno iz dopisa c. kr. okrajnega šolskega sveta, ki ga je poslal letos meseca aprila krajnemu šolskemu svetu v Novem mestu. Ta uničujoča kritika uradnega značaja govori doslovno: »Iz vsakoletnega poročila c. kr. okrajnega šolskega nadzornika o mestni deški šoli je razvidno, da prostori, v katerih je šola nastanjena, nikakor ne zadostujejo, da so tako tesni in slabi, da bi se morali (Čujte) iz zdravstvenih ozirov zapreti — so vsramoto naprednemu mestu. Vsaka kmetiška občina ima boljše šolske prostore nego mesto Rudolfovo, tako da se celo okoliške občine, ki zidajo nove šole, izpodtikajo nad slabimi šolskimi prostori v Rudolfovem. Skrajni čas je, da si Rudolfovo, ki vendar hvalevredno napreduje v vseh drugih delih, zida šolsko poslopje, ki bo ustrezalo vsem predpisom. Krajni šolski svet se vabi, da dogovorno z mestnim starešinstvom vzame šolsko vprašanje čim prej v pretres, ter da o tozadevnih ukrepih sporoči tu sem do konca junija t. l.« — Ni nam znano, ali in kaj je odgovoril krajni šolski svet, a sramotno je vsekakor, da je na Slovenskem mestu, metropola Dolenjske, ki trpi take razmere!

»**Freie Lehrerstimme**« priobčuje v zadnji številki posnetek našega članka, ki smo ga priobčili o štafaži učiteljstva po Krasu. V drugem članku govori isti list o famozni »regulaciji« plač kranjskega učiteljstva in dostavlja končno, da »steht zu erwarten, daß sich die tapfere krainische Lehrerschaft bald eine bessere (Regulierung) erkämpft.« In tako bol!

Šolska veselica v Kamniku se je vršila, kakor smo omenili že zadnjič, dne 10. t. m. v prostorih ondotnega kopališča. Uprizorili so »Letne čase«, ki jih je v take namene priredil tovariš A. Kosi v Središču. Otroci so pod vodstvom tovariša E. Adamiča izvajali vse točke — pevske kakor deklamovanje — tako izborna, da je bilo občinstvo, ki se ga je kar trlo, očarano. Nekateri sobili ginjeni. do solz Med posameznimi letnimi časi je sviral ondotni salonski orkester brezplačno, a imenitno, in tako dal pevski veselici šele popoln efekt. Šaljivi prizor »Urban iz Ribnice« je izvabil obilo smeha. Učenčev zahvalni govor je pa zopet občinstvo poslušalo z zadovoljnostjo. Nekaj gospodov »Miklavževega odbora« je v kratkem času pri raznih dobrotnikih in trgovskih tvrdkah nabralo 800 K ter nabavilo zanje nad 100 otrokom deloma zimsko obleko, deloma obuvalo. Te darove in pa pecivo, ki so ga po inicijativi pokroviteljice g. baronice Schönbergerjeve darovale nekatere dame, so razdelile dame po uprizoritvi »Ribničana«. Občinstvo je bilo s to veselico tako zadovoljno in tako hvaležno, da je kar ni moglo prehvaliti; zato se je ob zvokih neumornega salonskega orkestra pozabavalo še nekaj ur. Zopet je šola pokazala, da stopa zavedno učiteljstvo na dan!

Ali je to pošteno? Dunajsko učiteljstvo je plačalo v drugi polovici letošnjega leta za knjižnice 250.000 K. Dunajska komuna pa ni vse leto 1905. plačala za knjižnice več nego 5000 K. Kam je šlo tistih 20.000 K? Ali je taka poštenost pobožnih krščanskih socialstov? Zakaj tega ne pove »Slovenec«?

Razgled po šolskem svetu.

— **Za svobodo šole!** Na 421. strani smo omenili, da je dne 15. novembra glasoval na Dunaju katoliški šulferajn. Na tem shodu so udrihali seveda tudi po moderni šoli, zakaj stara želja klerikalcev je ta, da bi gospodovali v prvi vrsti v šoli, dobro vedoč, kako moč jim daje šola, ustrojena po njihovih nazorih. Proti temu je sklicalo društvo »Freie Schule« shod, ki je bil dobro obiskan in na katerem so energično protestovali proti nakanam klerikalcev do šole. Na ta shod je prišlo več poslancev, vseučiliških profesorjev in drugih odličnih oseb. Predsednik društva, dvorni svetnik Hock, je pozdravil shod ter v svojem govoru poudarjal, da pod naslovom »vera« propagirajo klerikalci edinole golo gospodstvo duhovske kaste nad šolo. Vseučilišni profesor Meyer-Lübke je poudarjal, da je smoter nasprotnikov zopetna pridobitev šole za klerikalizem, namen zborujočih pa je osvoboditev od klerikalizma. Poleg raznih drugih je najznamenitejši govor poslanca Schuhmeierja. Rekel je: »Na katoliškem shodu so mnogo govorili proti svobodni šoli. — Kar se tiče katoliškega shoda in klerikalizma, je vsakemu mislečemu človeku že zdavnaj jasno, da je med kristijanstvom in klerikalizmom strašanska razlika. Kamorkoli pogledamo, vidimo vedno le za klerikalizmom goli, nikdar čisti »gšeft«. Na Dunaju na borzi sklepajo boljše in čistejše posle, nego so bili sklenjeni na zadnjem katoliškem shodu. Govorili so dosti o veri in nje npravnstvenem vplivu, o ljubezni do bližnjega, ki jo daje klerikalna vzgoja, ko so pa prišli ti možje na »Rjng«, so izkričali svoje kristijanstvo v noč s klicem: Doli z Židi! To je omika in ljubezen do bližnjega udeležencev katoliškega shoda. Ali so pozabili ti gospodje, da je bil Kristus tudi Žid, in da njihov splošni klic obsega tudi tega: Doli z Jezusom, doli s sinom židovskega tesarja iz Nazareta! Pri njih ne stoji v ospredju kristijanstvo, marveč denar. Poglejte v sveto pismo! Kaj je delal Kristus? Slepim je dal vid, hromi so shodili, mrličje je zbujal v življenje. Vse to je točno zapisano v svetem pismu, ali nikjer ne najdeš zapisane kake takse za štolo! Ako hočete imeti dandanašnji kakole malenkost od njih, ki se izdajajo za namestnike Kristusove, odprite najprvo roko, in šele, če imajo »nasledniki Kristusa« polno roko denarja, dobite za to polno roko kristijanstva! Celo svetemu očetu se je že pripetilo, da so mu bili ukradeni milijoni iz blagajnice ter zaigrani na borzi, vkljub temu, da so okoli njega le prav pobožni ljudje. To tudi ne dokazuje njihove trditve, da je klerikalna vzgoja najboljša, ki dela iz ljudi angele, kakor bi radi o tem prepričali občinstvo. Jaz pravim: značajan učitelj zmora več nego 10 hinavskih kutarjev. Mi vemo čisto natančno, da ni nobena reč pripravnejša zastupiti duše otrok kakor klerikalizem. Zavarujemo se proti temu, da ljudje, ki po poklicu morajo ostati brez otrok ter ne vedo, kako se mora otroke vzgajati, razpolagajo z deco ljudstva ter postavljajo za temelj stavek: da je pravica farštva pred pravico staršev. Mi smo tolerantni ljudje. Vzgjajte svoje otroke — pardon, otroke onih, ki jih vam mečejo v naročje — kakor hočete, mi vam puščamo popolno svobodo. Ali tudi mi drugi si varujemo svobodo, vzgajati svoje otroke v verskem pogledu tako, kakor hočemo mi. Zato pozdravljamo tudi delavci društvo »Svobodna šola« z veseljem, ker brani to pravico staršev ter hoče ustvariti res svobodno šolo. Zaradi tega zaključujem: Kjer je klerikalizem najpredrznější, tam naj bo v prvi bližini svobodna šola. — Resolucija, ki so jo sprejeli soglasno ob viharnem odobravanju, se glasi: »Protestujemo najodločneje proti zahtevi po premembri državnega šolskega zakona, izrečeni na katoliškem shodu, v tako imenovanem »katoliškem« duhu, in enako proti tam izraženim stremljenjem javne šole upravnim potom, kakor se glasi izraz, »prekristjaniti«; to je: proti jasnemu besedilu naših državnih temeljnih zakonov izročiti jo gopodstvu katoliške hierarhije. Zahtevamo od zakonodajcev in vlade točne izvršitve nam svetih temeljnih podlag: Prostost vesti in enakopravnost konfesij tudi na šolskem polju. Zavarujemo se pa tudi proti temu, da bi se nas zaradi tega smatralo za sovražnike ali neprijatelje kristijanov. Izjavljamo pa, da hočemo z vsemi dovoljenimi sredstvi braniti šolo pred klerikalno gospodstvaželnostjo.«

Listnica uredništva.

Tovariši nam izrekajo željo, da bi priredili o božičnih zborovanjih v Ljubljani v »Narodnem domu« skupni obed, da se enkrat v letu snidejo v neoficijalnem, kolegijalnem razgovoru. Doslej je bil običaj, da je takoj ob pričetku zborovanja krožila med zborovalci pola, kamor so se podpisali tisti, ki so se potem udeležili skupnega obeda. Tako bo tudi letos. Kdor pa hoče, se lahko do 27. t. m. zgłosi z dopisnico pri odboru »Deželnega slov. učiteljskega društva«, da se želi udeležiti skupnega obeda. — Radi pomanjkanja prostora smo morali pustiti več dopisov.

Odgovor »Domovini«. V št. 44. smo omenili, da ne sprejemamo popravka občine Kokarje — čeprav so nam žugali z državnim pravniki — zaradi poročila o seji okraj. šol. sveta gornjegradskega (gl. str. 355), ki je bilo povsem stvarno pisano. Popravek ni odgovarjal tisk. zakonu, zato nam ni moglo drž. pravniki do živga. Dotični popravkarji so objavili v št. 94. »Domovine« svoj navidezni popravek pod naslovom »Odprto pismo učiteljskemu Tovarišu.« V svoji domišljavosti, ki že meji na samovelije, morda menijo: »Zdaj smo jih pa dali!« — In kaj je misel dolgega besedičenja? Razen stokrat pogrehtih napadov na nekaj oseb jaha stvaritelj tega famoznega pisma konjička o občinski avtonomiji in davčni moči občanov. Kako skrbe za šolo in šolstvo, ako imajo nerazumni občinsko avtonomijo v pesteh, o tem bi lahko govoril marsikateri učitelj. — Občina Kokarje vlaga ugovore proti proračunom, ali so utemeljeni ali ne. Dokler je bil poprejšnji g. nadučitelj na Gorici občinski tajnik in to dolgih 17 let in 11 mesecev, se ni vložil noben ugovor, ker je občinskim možakarjem znal tajnik vse primerno raztolmačiti, četudi so bili željni rekurzov. Pod sedanjim tajnikom je to drugače. Kar se tiče proračuna na Gorici v znesku 344.35 K, ve pač vsak otrok, da je pri tem kakor pri vseh drugih proračunih navedena le ona vsota, ki jo imajo plačati vsolane občine, odštevši tedaj lastne dohodke. Dlakocepil! Neresnična je pa trditev, da se je po inicijativi nekega nadučitelja bil postavek za učila na šoli v Gorici od 50 K na 30 K znižal. Tu se je kalin ujel! Dotični nadučitelj je bil poročevalec, ki prečita ugovore in stavi predloge, v tej debati pa lahko kateri drugi član okr. šol. sveta stavi drug predlog, ki se lahko sprejme proti glasu poročevalčevemu. Kdor je o avtonomnih in društvenih zadevah dovolj poučen, bi moral to tudi vedeti. — Na druge neslanosti in zbadanja se nam ne zdi vredno odgovarjati, ker se nočemo prerekat s takimi popravkarji.

Im Winkel stumm, da liegen sie,
die kleinen Marionettchen;
doch, hei, wie lustig ist ihr Tanz
hebt man sie auf am Fädchen.

To je naša zadnja beseda!

Učiteljica

na štirirazrednici v prijaznem mestu na Dolenjskem želi menjati s kolegom, oziroma kolegino na kaki enorazrednici blizu železnice.
Ponudbe pod »Menjava« na uredništvo.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1900.

Kranjsko.

Na eno razredni ljudski šoli v Petrovi vasi je stalno oddati mesto s postavnimi prejemki.

Pravilno opremljene prošnje naj se vlagajo semkaj predpisanim potom do 6. januarja 1906.

Prosilci, ki še niso stalno nameščeni in javnih ljudskih šolah na Kranjskem, se imajo izkazati z izpričevalom državnega zdravnika, da so fizično sposobni za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju, dne 9. decembra 1905.

Št. 1368.

Štajersko.

Na enorazredni ljudski šoli v Skomrah je popolniti mesto učitelja-voditelja z dohodki po II. krajnem razredu.

Pravilno opremljene prošnje je vložiti postavnim potom do 6. januarja 1906. pri krajnem šolskem svetu v Skomrah, pošta Vitanje.

C. kr. okrajni šolski svet Konjice, dne 28. listopada 1905.

Št. 1385.

Na petrazredni ljudski šoli v Čadramu je popolniti mesto učitelja z dohodki po III. krajnem razredu.

Prošnje, opremljene s pričičevalom o zrelosti in sposobnosti za učiteljsvo ter domovnico je vložiti postavnim službenim potom do 10. prosinca 1906. pri krajnem šolskem svetu v Čadramu, pošta Oplotnica.

Moške učiteljske osebe dobijo od krajnega šolskega sveta za stanovanje letni pripomoček 60 K in prosto kurjavo.

C. kr. okrajni šolski svet v Konjice, dne 30. listopada 1905.

Št. 1967.

V političnem okraju celjskem se bodo sledeča učiteljska mesta stalno popolnila:

Šolski okraj Celje.

1.) Na enorazredni ljudski šoli v Svetini (I. krajni razred) mesto učitelja-šolskega vodje.

Šolski okraj Šmarje.

2.) Na dvorazredni ljudski šoli pri Sv. Štefanu (III. krajni razred) mesto nadučitelja in na trirazredni ljudski šoli v Št. Petru na Medv. s (III. krajni razred) mesto učitelja.

Šolski okraj Gornji grad.

3.) Na štirirazredni ljudski šoli v Ljubnem (II. krajni razred) dve učiteljski službi. Moški prosilci dobijo prosto stanovanje in po 20 kron na leto za kurivo.

Šolski okraj Laško.

4.) Na petrazredni dekliški ljudski šoli v Trbovljah-Vode, na dvorazrednih ljudskih šolah v Št. Rupertu, v Št. Petru nad Laškimi in na k šoli v Loku pri Zidauem mostu spadajoči šolski podružnici v Lokavcu (vse te šole so v II. krajnem razredu) po eno mesto učitelja, oziroma učiteljice. V Št. Petru in Lokavcu s prostim stanovanjem.

Pravilno opremljene prošnje se imajo postavnim službenim potom vložiti do dne 15. prosinca 1906 pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okrajni šolski svet celjski, dne 2. grudna 1905.

Šolske tiskovine

priporoča

tiskarna J. BLASNIKA naslednikov
v Ljubljani.

Ne zabite
»Učiteljskega konvikta!«

Ravnokar je izšel

Ravnokar je izšel

ROČNI ZAPISNIK

z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Spodnje Štajerskem in Primorskem in z osebnim statusom kranjskega ljudsko-šolskega učiteljsstva

za šolsko leto 1905/06., XII. letnik
Sestavil L. Jelenc.

Oena: Za 75 učencev 1 K 40 v, za 100 učencev 1 K 50 v
za 125 učencev 1 K 60 v, za 150 učencev 1 K 70 v.

Ročni zapisnik je prevzela letos »Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev« od gosp. Štef. Primožiča v svojo last.

Naroča se obenem s šolskimi tiskovinami v tiskarni Dragotina Hrlbarja v Ljubljani ali pa pri vodstvu Zaveze.

Šolske tiskovine

odobrene po dež. šolskem svetu
ter vse tiskovine za obrtne nadaljevalne šole po naj-
novjših predpisih priporoča tvrdka

Dragotin Hribar v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak četrtek od 11.—12. ure dopoldne in vsako soboto od 5.— $\frac{1}{2}$ 7. ure zvečer ali pa vsak dan potem poštne nakaznice ali c. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem hranilnih vlog po 4 $\frac{32}{100}$ %, oddaja posojil na osebni kredit po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober porok in plačnik, zastava premičnin, zemljišč in vknjiženih terjatev, predznamba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljatvi 20 h v poštah znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 20 h za dopošiljatev rešitve.

Vsakih 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A	v 12 mesečnih rokih, in sic. 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 K
B	» 18 » » » 17 » » 6 » — » 18. » 3 » 56 »
C	» 24 » » » 23 » » 4 » 50 » 24. » 4 » — »
D	» 38 » » » 37 » » 3 » — » 38. » — » 66 »
E	» 46 » » » 45 » » 2 » 50 » 46. » 1 » 81 »
F	» 60 » » » 59 » » 2 » — » 60. » — » 70 »
G	» 70 » » » 69 » » 1 » 75 » 70. » 1 » 42 »
H	» 85 » » » 84 » » 1 » 50 » 85. » 1 » 26 »

Zadružni lokal je v Ljubljani, Komenskega ulice št. 17.

„Kje dobiti denarja?“^{*)}

Dne 3. decembra t. l. dobim pismo od cenjenega uredništva »Učiteljskega Tovariša«, ki je priobčeno v tem listu dne 8. decembra pod gorenjim naslovom, v katerem članku sledi urednikovem pismu moj odgovor. Jedro urednikovega lista je vprašanje: »Ali bi se ne dalo obremeniti naših denarnih zavodov z nekakšnim šolskim davkom, ki bi služil v pokritje učiteljskih plač?«

Jedro mojega odgovora je pa bilo (glej št. 49. tega lista): Obdačenje vseh teh (namreč denarnih zavodov) rezervnih fondov, ki služijo sicer po imenu v pokritje mogočih izgub teh podjetij, ne bi bila nikakršna krivica. Te prihranjene zaloge niso namreč last nobene fizične osebe. Zaradi tega bi tudi davek, ki naj bi se zlasti naložil na obresti, ki jih dajejo rezervni fond, ne obtežil nobene fizične osebe.

Na ta moj nasvet je prinesel »Slovenski Narod« dne 14. decembra sledečo zahvalo: »V zadnji številki »Učiteljskega Tovariša« je priobčeno pismo uredništva, poslano ravnatelju Lapajnetu, in njegov odgovor. Gosp. urednik prosi namreč Lapajnetu, naj bi premišljal, kje bi mogla dobiti dežela sredstva, da bi izboljšala učiteljem plače. Lapajnetov odgovor

^{*)} Dolžni smo svojemu sotrudniku, da objavljamo to pojasnilo. Uredn.

je tak, da človek ne ve, ali bi se smejal ali jezil, ko ga bere. Po svoji navadi dela zase reklamo, ko opozarja čitatelje na izkazano mu zaupanje. Niti v eni točki pa ne odgovarja danemu vprašanju. Učiteljem pač svetuje, naj si izboljšajo gmotno stanje s postranskim zaslužkom. Zato nam pač ni treba Lapajnetovega sveta. Žal, da nimamo vsi toliko prostega časa za postranski zaslužek kot on. Gotovo je edini učitelj na Kranjskem, ki ima samo 7 ur pouka na teden. — Postranske dohodke naj si prislužijo učitelji med drugim tudi z orglarstvom i. t. d. Mož, za katerega se tako krepko zavzema dr. Šušteršič, pač meni, da bi učitelji bili tudi lahko mežnarji. Res, hvaležni mu moramo biti za take nasvete. G. urednik v svojem pismu sam omenja, da bi bilo deželi mogoče iskati fonda za izboljšanje učiteljskih plač. Denarni zavodi naj bi se namreč obremenili s šolskim davkom. S tem se previdni Lapajne ne strinja. Saj je sam predsednik takega zavoda in boji se, da bi mu odpadlo nekaj novcev; zakaj za svoj žep zna izvrstno šteti. Dopis konča z besedami: »Razpravljajte še dalje o tem vprašanju in izpodbujajte učiteljska društva, da bi v tem smislu vlagala prošnje in spomenice na postavodajalne korporacije«. Čemu torej toliko besed, ker skrb in delo končno prepusti drugim?«

Ker je v tej kritiki neresnica, da bi se jaz z urednikom »Uč. Tov.« gledé obremenjenja denarnih zavodov z novim šolskim davkom ne strinjal, sem poslal »Slovenskemu Narodu« v tej točki kratek popravek. Ker ga pa »Slov. Narod« do danes ni še objavil, se opravičujem s tem v tem cenjenem listu. »Slov. Narod« ima le toliko prav, da bi jaz kot posojilniški predsednik ne smel tega priporočati, da bi posojilnice dobile nov davek. Da sem pa v kljub temu nov šolski davek od strani denarnih zavodov priporočal, to izpričuje, da sem jaz v prvi vrsti učitelj in šele v drugi vrsti posojilničar, in to v kljub temu, da letos le 7 ur na teden poučujem. Zakaj tako malo?

Domača učiteljska konferenca, kateri gre o tej zadevi po starem šolskem redu (po novem le deloma) prva beseda, je na predlog tovariša g. dr. Romiha tako odločila, kar je tudi c. kr. okrajni šolski svet potrdil, ker ima letos tukajšnja meščanska šola dovolj učnih oseb, ker še jaz v tem trenutku nisem v pokoju. Da pa nisem upokojen še kakor so želeli v Ljubljani, zato gre res zahvala poslancu dr. Šušteršiču, ki me je v prvi vrsti branil v državnem in deželnem zboru. Opomniti pa moram, da so bili v to naprošeni vsi slovenski poslanci, klerikalni in liberalni. Gledé mojih političnih nazorov pa ves svet ve, da ne pripadam ne k eni ne k drugi stranki in da le želim in na to delujem, da bi se Slovenci sprijaznili. Kar se tiče stvarne kritike mojih nasvetov, kako bi si učitelji začasno izboljšali svoje gmotno stanje, moram konstatirati, da sem glede postranskih zaslužkov omenjal »orglarstvo« kot zadnjo točko, o »mežnarstvu«, ki je itak po zakonu prepovedano, pa seveda nisem govoril. To podtikanje je zlobnost dopisnikarjeva, kakor je tudi očitanje, da skrbim izvrstno za svoj žep; saj dopisnik sam dobro ve, da drugega imetja nimam kakor pet preskrbljenih otrok in list »Slovensko Zadrugo«, s katerim delam s tem reklamo, da bo imel dopisnik v »Narodu« res zopet priliko, očitati mi, da delam zase reklamo, kakor je to zadnjič storil.

Iv. Lapajne.

V Krškem, 17. decembra 1905.